OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lausunto

14.11.2024

VN/3578/2024
VN/3578/2024-OKM-59

Eduskunta
Hallintovaliokunta
Valiokunnan kokous 15.11.2024

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto hallintovaliokunnalle: HE 110/2024

Asia: HE 110/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain ja kuntarakennelain 56 a §:n ja 59 §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksen mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia korotettaisiin 3,1 prosenttiyksiköllä. Valtionosuus olisi vuoden 2025 alusta 25,02 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus olisi 74,98 prosenttia. Ehdotetussa valtionosuusprosentin muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4,67 prosenttiyksikköä liittyen työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuun siirtymiseen valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta lukien sekä saman vuoden alusta voimaan tulevan kotoutumislain kokonaisuudistukseen liittyviin kotoutumistehtäviin. Näihin liittyvät pysyvät valtionosuuden lisäykset on tarkoitettu kattamaan kunnille siirtyvien uusien tehtävien kustannukset täysimääräisesti. Lisäyksenä on otettu huomioon myös 0,04 prosenttiyksikköä liittyen valtionosuustehtävien muihin muutoksiin siten, että uusien ja laajenevien tehtävien valtionosuusprosentti on 100. Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esityksen mukaan valtionosuusprosentin muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 0,04 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 prosenttia. Valtionosuuden mitoitukseen vuonna 2025 vaikuttavat korottavasti seuraavat uudet ja laajenevat tehtävämuutokset: oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus (noin 38,2 miljoonaa euroa), kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetukseen (8,6 miljoonaa euroa), B1-kielen opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla (noin 5,8 miljoonaa euroa), maahanmuuttajaäitien aseman parantaminen kotoutumispalveluissa (noin 4,9 miljoonaa euroa), yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvausten nostaminen 100 prosenttiin (noin 4,5 miljoonaa euroa) sekä ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen lisääminen (noin 0,5 miljoonaa euroa). Lisäksi valtionosuuden tasossa on otettu huomioon tehtävien ja velvoitteiden vähennyksenä: työllisyysmäärärahojen alentamiseen palkkatuen käyttöä rajoittamalla (noin 37 miljoonaa euroa), kuntien työllistämisvelvoitteen kumoaminen 57 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden osalta (noin 18,7 miljoonaa), pakolaiskiintiön laskusta johtuvan kotoutumiskoulutuksen väheneminen (noin 0,9 miljoonaa euroa), paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista luopuminen (noin 0,4 miljoonaa euroa), esi- ja perusopetuksen tuen asiakirjojen vähentäminen (noin 0,4 miljoonaa euroa), henkilöstön täydennyskoulutuksen raportointivelvoitteesta luopuminen varhaiskasvatuksessa (noin 0,1 miljoonaa euroa), määräaikaisia työntekijöitä koskevan raportointivelvoitteen keventäminen varhaiskasvatuksessa (noin 0,07 miljoonaa euroa) varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteesta luopuminen (noin 0,04 miljoonaa euroa). Tehtävämuutoksista aiheutuvat valtionosuuden muutokset viedään valtionosuuden laskennalliseen kustannuspohjaan ja sen jälkeen tarvittaessa valtionosuusprosenttiin niin, että valtionosuus vastaa 100-prosenttisesti tehtävän aiheuttamaa kustannusta.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

Valtionosuusprosentissa on huomioitu vähennyksenä sote-uudistuksen siirtolaskelmien tarkentuminen. Lopullisen laskelman mukaan jälkikäteistarkistuksen vaikutus valtionosuusprosenttiin on 4,60 prosenttiyksikköä vähentävä. Samalla valtionosuusprosentin muutoksessa on kuitenkin huomioitu lisäyksenä sote-uudistuksen valtionosuusvaikutuksia lieventävä valtionosuuden lisäys (2,54 prosenttiyksikköä) sote-laskelmien jälkikäteistarkastuksen vaikutusten osoittauduttua ennakoitua suuremmiksi. Valtionosuusprosentissa on huomioitu lisäyksenä myös valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (0,68 prosenttiyksikköä) sekä vähennyksenä 0,23 prosenttiyksikköä liittyen pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaiseen peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotuksen yhtä prosenttiyksikköä vastaavaan vähennykseen.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös valtionosuuteen vuonna 2025 kohdistuvasta määräaikaisesta 1,97 euron lisäyksestä asukasta kohden liittyen vuonna 2024 käyttämättä jääneiden kuntien yhdistymisavustusten palautukseen sekä määräaikaisesta 4,07 euron vähennyksestä asukasta kohden liittyen hallituksen pyrkimykseen karsia kuntien tehtäviä ja velvoitteita sekä julkisen talouden menoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää esityksessä ehdotettuja muutoksia perusteltuina.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että kuntien valtionrahoitus tukee laadukkaiden peruspalveluiden järjestämistä ja on ensisijaista, että myös rahoitus ratkaistaan tavalla, joka turvaa näiden tavoitteiden toteutumisen. Kuntien tehtävät keskittyvät nykyisin suurelta osin kasvatus- ja opetustoimen tehtäviin. Ministeriö toteaa, että rahoituksen viime aikaiset muutokset ovat pienentäneet kuntien taloudellista liikkumatilaa ylipäätään ja kuntien rahoituksen ja tehtävien yhteyteen tulee jatkossa muutoinkin kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota myös peruspalveluiden laadun tarkkailuun. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitääkin tärkeänä, että esityksen tavoitteena on turvata kuntien edellytyksiä järjestää niiden vastuulla olevat lakisääteiset palvelut kuten varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus. Esityksellä ehdotetuilla lakimuutoksilla ja valtionosuuden lisäyksellä myös varmistetaan TE-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen toimeenpano sekä lievennetään sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksesta johtuvaa kuntien valtionosuusvähennyksestä aiheutuvan muutoksen suuruutta.

Esityksen lausuntopalautteessa useat kunnat huomauttivat, että kustannusten tarkasteluhetkenä vuonna 2023 työttömyystilanne on myös ollut nykyistä paremmalla tasolla. Tähän liittyen kunnat myös toivoivat, että TE-uudistuksen taloudellisia vaikutuksia tarkasteltaisiin vielä jälkikäteen ja kompensaatiota korjattaisiin tarvittaessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää lausuntopalautteen perusteella tehtyjä teknisiä muutoksia kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain pykäliin 31 a, 43, 44 ja kustannusten jaon tarkistusta koskevaa siirtymäsäännöstä pykälään 59 tarpeellisina.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Talousyksikkö
Erityisasiantuntija Leena Matilainen

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lisa Palm
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Lehikoinen
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Laura Ollila